

процесів. Нова роль викладача робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій. Це дозволяє поєднувати традиційні та інноваційні засади в процесі взаємодії викладача та студента.

Список використаних джерел

1. Жевакіна Н. В. Технологія дистанційного навчання: сутність та особливості. Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. 2003. № 4. С. 68–73.
2. Кардаш Н. В. Дистанційна освіта сьогодні: переваги та недоліки. Дистанційна освіта у вищій школі : Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ, 2005. Том 33. С. 18–21.
3. Максимова Л. П. Визначення організаційно-педагогічних засад забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Серія «Педагогічні науки». 2014. Вип. 1, № 1. С. 48–59.

Владислав ПІДОПРИГОРА

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ: ІСТОРИЧНІ ВІХИ, ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ

Сучасний дизайн охоплює широкі сфери людської діяльності. Дослідники називають близько 30 видів дизайнерської діяльності, при цьому в якості об'єктів дизайну можуть виступати один предмет, система предметів, предметно-оснащений процес, середовище, людина, суспільство. Дизайн пов'язує в єдиний вузол духовну та матеріальну, науково-технічну та технологічну, гуманітарну та індустріальну культуру. Він – фокус їхнього перетину. Тим самим він забезпечує культурну цілісність сучасної цивілізації.

Сьогодні дизайн, на думку С. Михайлова – це комплексна міждисциплінарна проектно-мистецька діяльність, що інтегрує природно- наукові, технічні, гуманітарні знання, інженерне та художнє мислення, спрямоване на формування на промисловій основі предметного світу в надзвичайно широкій «зоні контакту» його з людиною у всіх без винятку сферах життєдіяльності [1].

Низка фахівців (Є. Лазарєв, М. Скаткін, С. Гончаренко, В. Тищенко, М. Яковлев), зарубіжних дослідників (А. Павловський, К. Томас та ін.) відзначають, що зміст навчання елементам дизайнерської творчості і форми її реалізації у загальноосвітніх навчальних закладах не відповідають сучасним вимогам. У зв'язку з цим ставиться завдання актуалізації знань і формування художньо-конструкторських умінь учнів, їхньої здатності до різних форм естетичної діяльності. Ці якості через свої професійні особливості найповніше формуються у процесі дизайн-діяльності.

Аналіз стану сучасної освіти, методів пізнання, поглядів та позицій теоретиків і практиків дизайну (П. Агутов, І. Бех, А. Джура, В. Сидоренка, М. Сова) дає підстави стверджувати, що основними аргументами на користь запровадження елементів дизайнерської творчості в технологічну освіту є те, що він має потужний освітній, розвивальний та виховний потенціал, сприяє розумовому розвитку особистості через предметно-образні (іконічні) способи пізнання, створює сприятливі умови для самореалізації особистості школяра в художньо-естетичній діяльності. Провідною метою і завданням сучасної дизайн-освіти (Є. Антонович, В. Бутенко, М. Близнюк та ін.) є формування гармонійно розвиненої особистості, яка має такі якості: науковий світогляд; аналітико-синтетичне, абстрактне й творче мислення; уяву, фантазію, інтуїцію; розумові

здібності і почуття у їхній єдності і гармонії; трудові та художньо-конструкторські знання, вміння і навички; культуру праці; естетичні смаки; організаторські здібності тощо [2, 3, 6, 7].

Узагальнення призвели до концепції дизайну, згідно з якою вона є не додатком до інженерно-технічного проектування, а особливим якісним етапом розвитку дизайн-мислення та діяльності (проектна культура), на якому базується проектна система, яка включає різні інженерні та гуманітарні дисципліни, з провідною роллю проблемно-орієнтованого художньо-проектного мислення. Адже знання в області дизайну необхідні людям будь-якого віку і будь-якої професії, вони універсальні як специфічний засіб формування естетичного ставлення до технічного і просторове середовище.

Дизайн постає в даній концепції і як феномен культуротворчості і як фундаментальна загальноосвітня система, що володіє стратегічними потенціями та методологією, що дозволяють формувати всебічно розвинену особистість, брати участь у процесі ранньої професійної орієнтації або «готувати фахівців, що володіють проектно-творчим, інтегруючим, міждисциплінарним мисленням» [4]. У цій концепції основні положення, конкретизуючись, зводяться до найширшого поширення знань про дизайн у системі освіти, на вирішення виховних і просвітницьких завдань.

Виникнення, розвиток та зміцнення дизайнерських форм творчості є проявом специфічної властивості людської сутності – проектною свідомості. Проектування ставить за мету передбачити, запланувати позитивні зміни в навколишньої людини дійсності.

За роки розвитку дизайну як самостійного виду творчої діяльності накопичилося безліч доводів, міркувань, поглядів на його природу та основні цілі, методи творчості. Схожі між собою в основному, вони відрізняються значним різноманіттям трактувань, в яких відбилися особливості зародження дизайну в певний час, в певних соціально-економічних умовах, культурі.

Особливе місце серед країн, де дизайн розглядається як важливий засіб освіти і виховання молоді, займають Великобританія, США, Німеччина, Японія. В Україні також триває розробка педагогічної концепції проектною освітченості. Останнім часом вітчизняні вчителі звертаються до дизайну в рамках загальної й технологічної освіти підростаючого покоління.

Найстарішу дату – у 100 років – визначають за англійським рухом «за зв'язок мистецтв та ремесел», найбільшою фігурою якого був У. Морріс – теоретик мистецтва, громадський діяч та художник-практик. Саме тоді, у 70-80-ті роки XIX століття, у межах цього руху було сформульовано основні тези теорії та творчі принципи дизайну, концепції предметного середовища.

У 60-70-х роках XX століття терміни «дизайн» і «дизайнер» стали вживані майже всіх країнах світу. Дизайнер (художник-конструктор) – спеціаліст у галузі дизайну, що займається проектуванням об'єктів дизайну – принципово нових за художнім задумом і виконанню виробів, покращуючи їх споживчі властивості і формуючи гармонійне і комфортне предметно-просторове середовище [5].

Розвиток дизайнерської освіти починається зі створення у 1919 році Вищої школи будівництва, художнього конструювання та архітектурно-художнього об'єднання Німеччини – Баухауз (закрито у 1933), з відділеннями: кам'яної скульптури, дерева, металу, кераміки, живопису на склі, настінного живопису, малюнка на тканини, реклами, поліграфії, театру.

Початок розвитку художнього конструювання за кордоном пов'язаний з організацією Вищих Державних Технічних Майстерень з факультетами: живописний, скульптурний, архітектурний, поліграфічний, текстильний, керамічний, деревообробний, металообробний.

У другій половині 30-х років у зв'язку з економічним спадом, що охопив більшість західних країн, дизайн як діяльність набуває яскраво вираженої економічної цінності і в цій якості починає розвиватися в низці країн Європи, США та Японії.

Новий етап перегляду соціокультурної функції в організації життєвого соціуму настав у післявоєнний період, із запровадженням спеціальності «художник-конструктор середовища». З метою підготовки необхідних для країни кадрів художньо-промислового профілю, у лютому 1945 року було прийнято постанову про відкриття раніше реорганізованих вищих художньо-промислових навчальних закладів. З урахуванням реорганізацій, що проводилися, також знову були створені художньо-промислові училища в різних містах країни.

В кінці 70-х початку 80-х років Королівський коледж мистецтв Великобританії виступив з пошуковою програмою «Дизайн в системі загальної освіти». Результатом цієї програми також стало виявлення, поряд з гуманітарною та технічною культурою, «третьої культури», наявність якої досі не усвідомлювалася, просто тому, що нею нехтували. Б. Арчер і його колеги з Королівського коледжу мистецтв були готові назвати цю «третью культуру» «Дизайном з великої літери» та визначити її як сукупний досвід матеріальної культури та сукупний масив досвіду, навичок та розуміння, втілений у мистецтві планування, винаходу, створення та виконання.

Відкриття дизайну в якості «третьої культури» займає як серединне положення між технічною та гуманітарною культурою, визвало переверот у представленні про освіту та радикально вплинуло на розуміння дизайнерської освіти в системі загального освіти. Виникла ідея загальної освіти під егідою проектної культури, синонімом якої виступив дизайн.

Художньо-дизайнерська педагогіка у всіх розвинених країнах набуває першочергової ролі. Включення дизайну до програми школи зовсім не означає, що всі випускники стають дизайнерами. Призначення дизайн-освіти – розвиток наступних поколінь, формування проектного мислення. Навички проектного мислення, проектна усвідомлена діяльність необхідні всім, незалежно від характеру діяльності.

У 1985 році на черговому конгресі ІКСІД (ICSID – International Council of Societies of Industrial Design – Міжнародна рада товариств промислового дизайну) Дж. Бутчер, заступник міністра торгівлі та промисловості Великобританії, доповідав про державну програму реорганізації системи освіти на основі введення дизайну в навчальні програми всіх рівнів – від дошкільного виховання до спеціальних курсів дизайнерської підготовки інженерів, керівників проектних колективів, менеджерів. Вже 1989 року у Великобританії діяло приблизно 1000 курсів з дизайну у навчальних закладах різного профілю. Виконання програми контролювала особисто прем'єр-міністр Маргарет Тетчер.

Заслугує на увагу і досвід Японії. Необхідність введення дизайну в систему шкільної освіти цієї країни обґрунтовується з різних сторін. Фахівці дизайну розглядають це питання як з погляду внутрішніх для дизайну спонукань – його кадрової політики, так і з боку зовнішніх для нього умов – необхідності естетичного виховання споживачів та виробників промислової продукції.

Виховання естетичного смаку в населення, на думку японських дизайнерів, має сприяти розвитку внутрішнього ринку, підвищення конкурентоспроможності продукції. Вони також вважають, що людина, яка має естетичне почуття, буде якісно виконувати свою роботу і не дозволить собі брак у виробленій ним продукції. Ці прагматичні цілі визначали дизайнери. Японські педагоги мали іншу мету: формування творчих навичок, розкриття індивідуальності кожного учня [6].

Ідея проектної культури, що послужила концептуальною основою реорганізації системи освіти у Великій Британії та Японії з чи малими труднощами розвивалася групою теоретиків наприкінці 60-х початку 1970-х р.р., але не стала фактом самої проектної культури та її відтворення у системі освіти.

У 80-х роках ідею проєктної культури як ядра загальної та спеціальної освіти висунув доктор мистецтвознавства В. Сидоренко [7]. Поширення принципів проєктування на всі рівні та види освіти ставить перед педагогічною наукою завдання розробки програм впровадження нового культуротворчого змісту в системи дошкільної, загальної, додаткової та професійної освіти. У свою чергу, поява такої кількості програм та підсистем дизайн-освіти потребує особливого роду проєктної діяльності зі створення різноманітних видів навчально-технологічного обладнання, меблів, інструменту, а також навчально-виробничого середовища різних типів освітніх установ.

Форми і види дизайнерської творчості, їх особливості обумовлені тим, що глобалізаційні процеси в дизайні супроводжуються спеціалізацією проєктувальників, хоча це розмежування досить умовне і багато дизайнерів успішно працюють в декількох сферах одночасно. Виділимо основні три сучасних види для дизайнерської творчості [2, с.4-6]:

- промисловий дизайн;
- графічний дизайн;
- дизайн середовища.

Кожна з трьох названих гілок сучасного дизайну ділиться на велику кількість спеціалізацій. Однак методичні принципи діяльності дизайнерів всередині кожного різновиду залишаються загальними, тільки з деяким коректуванням на особливості об'єкта розробки. Методичні принципи дизайну – фундамент, на який спирається дизайнер у своїй роботі. Вони визначають зміст і послідовність проєктних дій.

Таким чином, дизайн – неоднорідне явище не лише за об'єктом застосування сил художників. Він поєднує кілька типів професійної проєктної діяльності – від конкретного конструювання нових елементів форми технічно мало відрізняються один від одного виробів до проєктування моди, стилю в найширшому сенсі. Адже в сучасному суспільстві сферою діяльності дизайну є проєктування та організація форм, простору, процесів, інформації, а також участь у культурних, економічних та політичних стратегіях, тобто дизайн – діяльність виходить за межі вузькопрофесійних завдань і глибоко проникає у всі галузі соціального організму.

Водночас вивчення та аналіз змісту навчання елементів дизайнерської творчості дає підстави стверджувати, що у системі загальної освіти дизайн здебільшого сприймається як «естетика». Відомі навчальні програми з дизайну та художнього конструювання складені за принципом переліку тематики, яка стосується дизайну, але не пов'язана з системними положеннями, в основу яких закладено цілісність і взаємозв'язок художніх, наукових, трудових знань, умінь і навичок. До теперішнього часу недостатньо навчально-методичної літератури з основ художнього конструювання та дизайну для школи. Вивчення основ дизайну варто здійснювати не тільки в позашкільній художній підготовці, а також у процесі трудового навчання, тому що без знань основ дизайну, художнього конструювання, ергономіки створення учнем технічно якісних виробів неможливе. Отже, для включення техніко-естетичних знань у процес навчання учнів необхідно розробити науково обґрунтований зміст та методику вивчення основ дизайну на різних етапах системи середньої освіти і професійної технологічної освіти.

Список використаних джерел

1. Антонович Є. А., Василишин Я. В., Шпільчак В. А. Словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: для використ. у навч. процесі студ. вищ. навч. закл. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Близнюк М. М. Навчання елементів дизайнерської творчості в умовах сучасної технологічної освіти. *Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики*

технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (24–25 вересня 2020 року) / за заг. ред. проф. В. П. Титаренко, А. Ю. Цини; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. теорії і методики технологічної освіти. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 18–25.

3. Оганнисян Л. А., Акопян М. А., Ерошенко В. Н. Особенности технологического образования в формировании творческих возможностей учащихся. *Современные наукоемкие технологии*. 2016. № 1–2. С. 395–399.

4. Сова М. О. Основи інтеграції художньо-культурологічних знань. Мелітополь : Таврія, 2003. 448 с.

5. Тименко В. Педагогічний дизайн – освітня інновація Європи. *Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст*: зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко; упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. Полтава : Полтавський літератор, 2014. Кн. 1. С. 38–59.

6. Формы и виды дизайнерского творчества, их особенности. URL: <https://studfile.net/preview/3003092/page:10/> (дата звернення: 01.11.2021).

7. Харитоновна В. В. Педагогические основы обучения учащихся общеобразовательных школ основам дизайна. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/3718> (дата звернення: 01.11.2021).

Діана ТОКАЧ,
Олександр КОПИЛ

ІНТЕГРАЦІЯ В ПЕДАГОГІЦІ ЯК БАГАТОАСПЕКТНИЙ КОМПОНЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ В НАУЦІ

До числа найбільш поширених характеристик суспільних процесів і явищ належить поняття інтеграція. З давніх часів у освіті простежуються інтеграційні тенденції. Поняття «інтеграція» походить від лат. *integer* – цілий, *integralis* – цілісний, єдиний, неподільний, *integratio* – поповнення, відновлення. В освіті інтеграція перетворюється з універсального поняття на педагогічну категорію.

Розгортання науково-технічної революції у ХХ столітті, посилення інтеграційних тенденцій у розвитку виробництва, техніки, економіки, політики, науки і освіти, обумовили зростання актуальності інтеграційних процесів. Під освітньою (педагогічною) інтеграцією сьогодні розуміють інтеграцію дисциплін, змісту освіти, видів діяльності, знань і компетентностей, освітніх систем тощо.

У кожному конкретному випадку у сфері освіти інтеграційні процеси й сам термін «інтеграція» мають специфічні особливості. В науці ж інтеграція розглядається як поєднання наукових галузей, дисциплін, а також як інтеграція сфер суспільства (економіки, військової, технологічної, виробничої та інших сфер).

Дослідники висловлюють різні думки щодо процесів інтеграції й диференціації наук, зазначаючи, що розвиток науки характеризується діалектичною взаємодією двох протилежних процесів: диференціацією – виокремленням нових наукових дисциплін й інтеграцією – синтезом знання, об'єднанням низки наук – найчастіше в дисципліни, що перебувають на їх «стику». На початкових етапах виникнення та становлення науки в цілому й окремих наук переважає диференціація, на етапах їхнього сталого розвитку – їх інтеграція, що притаманне сучасній науці [12]. Процеси диференціації, спеціалізації та інтеграції присутні в науці завжди, і можна говорити тільки про їхню інтенсивність і співвідношення на різних етапах її розвитку.

Зазвичай, інтеграція має своє специфічне трактування в педагогіці. Множинність інтерпретацій педагогічної інтеграції, на думку Т. Засекіної [19], залежить від об'єктів і